

Euskal teatroa gaur

Mahaingurua

Patri Urkizu (moderatzailea): Jaun-andreok arratsalde on!

Goazen gaurko mahaingurua hastera, euskal antzerkiaz. Mahainguruan parte hartuko dutenak, oso ezagunak dira eta lan asko egina dute euskal antzerkiaren barrutian.

Daniel Landart, Iparraldekoa, Nafarroa Behereko Donostirin jaioa eta Iparraldeko antzezlarien artean nolabaiteko arima eta buru izan dena, obra asko zuzenduz eta idatziz. Iparraldeko azken hogeitorteko giroaz mintzatuko zaigu.

Mikel Antza, antzerkigile gazte eta *Argia*-ko kritikoaren txostenaren gaia hau da: «Profesionalismoa eta amateurismoa edota "Antzerti" k sortu nahi duen nahaspila».

Eugenio Arozena, Euskadiko Antzerti Zerbitzuko burua, Eusko Jaurlaritzaren antzerki-politikaz mintzatuko zaigu. Lan asko egina da, "Intxixu" n 1963tik 1984 arte; antzerki-munduan murgildua dago. Eusko Jaurlaritzaren ikuspegitik zein pauso ematen ari diren azalduko digu.

Martin Idiakez, debarrak, Euskal Antzerki Taldeen asmoak adieraziko dizkigu, zein gorabehera, zein arazo dituzten eta nondik joko duten.

Txosten edo mintzalditxo hauen ondoren, eztabaida edo elkarriketa izango da. Orain, beraz, aipatu ordenan mintzatuko zaizkigu mahaikideak.

Iparraldeko teatro-giroaz

Daniel Landart

Zazpi-zortzi urte nituzkeen, igande goiz batez, apezak, aldare gainetik, predikua bururatzean erran zigularik, arratsaldean, bezperetarik landa, herriko gazteek Jauregiko sabaian komedia bat eskainiko zigutela, eta... bizkotxoak ere erosten ahalko genituela.

Berri on hori entzutean loriatu ginen... gure herri txikian ez bait zen segur gauza handirik iragaiten eta begiak zurituak geunden, zer izanen zen ote delako komedia...

Beti oroituko naiz... Halako besta-giro bizi bat bazegoen gure herrian. Nik, egia errateko, ez nekien zer zen ere, xuxen-xuxen, komedia; baina zerbait berezi, zerbait eder, zerbait liluragarri zatekeela, hori bai, zinez sentitzen nuen.

Bezperetatik jalgi orduko, ondo-ondoan zegoen Jauregiko bi-dea hartu genuen. Sabaiko ate ondoan, mahai luze baten gainean... serorek apailatu "Choux à la crème" delakoak han zeuden, gure zain. Haietatik bizpahiru jan nituen, ikilimiliklik. Gero, adin bereko lagunekin batera, sabaian sartu nintzen eta aitzin-aitzineko aulkian jarri.

Bere harri zaharrak agerian, sabai zabalak itxura ospetsu bat zeukan, eta belar-usain bero batek gogoak doi bat kaldan ezarri zizkigun. Zer ikusi behar genuen, bada? Sukar saminenak hartua, mila pentsaketatan ari nintzen, gauza zoragarrienak asmatuz eta bihotz-bihotzetik gutziziatuz.

Luzaz itxaron genuen, baina ez ginen segur aspertu. Merkatuan bezala, emazteak, mihi azpiko zeina zalu, arras gora mintzo ziren; haur ausartenak, aldiz, aulki tartean, tira ahala jostetan ari zirelarik... Azkenean, gizonak sartu ziren, banaka edo multzoka, beren bizkotxo-partea janik, eta, bereziki, beren baso arno zuria kikatirik.

Orduan, gauzak seriotu bezala ziren eta hiru tanka bortitzak jo zituztelarik, oihala bri-brau zabaldu zen. Taula gaineko bi jokalaria ikustean berean, jendea irriz karkailaka hasi zen, eta komedia-denboran entzunari, noizbehinka, batak edo besteak erantzuten zion, berdin zirto bipil bat gora-gora botaz.

Bi komedia ikusi genituen. Lehenean, bakarrik neskatxek parte hartu zuten. Bigarrenean, bakarrik mutikoek. Eta gertatu zen ere, neska batzu gizon-jantzitan agertu zirela, halaber mutiko bat edo beste emakume-arropetan.

Zer gai aipatu zuten, ez otoi eni galde; baina arratsalde goxo eta airos bat iragan nuela, horretaz bai, oroituko naiz beti! Hastetik buru, hantxe egon nintzen, ahoa xabal-xabala, deblauki bestelakatuak ziren eta gehiago ezagutzen ez nituen herritar laborari gazte haien urrats pisu eta jestu herabe biziei begira, inuminixtante beste mundu batean sartu banintz bezala!

Orduan sortu zena ote, ni baitan antzerkirako tirria? Nork daki? Ala, amatxiren altzoan entzun Testamentu zahar eta berriko hainbeste eta hainbeste istorio harrigarrik zidaten gogo antzerki-ildoan finkatu? Ez dakit. Biek, beharbada... Edo, beste zerbaitek oraino? Zoaz zu, jakitera!

Dena dela, hamasei urtetan hasi nintzen jokalaria edo antzezle gisa, Janamari Malharin andereak zuzentzen zuen Mugerreko taldean; eta, horrelaxe, Ernest Bidegain eta bereziki Piarres Larzabalen lanak ezagutu nituen. Ezagutu eta erotik maitatu.

Antzerkian aritzea oso gustatzen zitzaidan eta franko laster erabaki nuen sail horretan trebatu behar nuela, zinez sartu. Eta poliki-poliki, idazten hasi nintzen, ber-denboran, ahal bezainbat

antzerki-liburu irakurriz eta hemen gaindi antzeztu teatro-obra guztiak ikusiz.

Alegia deusez eta inori deus salatu gabe, zazpi antzerkiño mol-datu nituen eta bi itzulpen-antolaketa ere bai. Zazpi horietarik bat, *Hilak hil*, Donostirin, neure sorterrian eman zen; *Herra eta nigar* deituarekin, aldiz, "Eskualtzaleen Biltzarra" k eskaini saria irabaz-ten nuelarik.

Ondikotz, Iparraldeko euskal talde "amateur" guztiak ezagu-tzen nituen eta, federakuntza baten egitea beharrezkoa zela ikusi-rik, "Antzerkilarien Biltzarra" muntatu genuen, Baigorriin, 1976an. Elkarre horri esker, antzerkilariet berek elkar hobeki eza-gutu zuten, eta erraten ahal dut, halako giro berri bat sortu zela teatro-munduan, antzerki-lanaren hobetzen hasi zirela talde ge-hienak.

1968an, Baionako Herri Antzokian, oraino denek gogoan du-gun Larzabalen *Matalaz* obraren aurkeztea, gertakari arraro eta itxaropentsua izan zen. Azkenean antzerki euskalduna aipatu zen iparraldeko hiri nagusira. Funtsean, garai hartan, euskal kulturak hats bizkor indartsu bat ezagutu zuen. Alabaina, ez zirena, urte haietan, lehen ikastolak ere sortu?

Eta euskal kontzientzia bera, haize firfira ezti baten pare, edo batzutan franko bortitz, herriz-herri hedatzen ari zen, ezaxola eta tunante askoren gogo nagiak deblauki inarrosiz. Lehen abertzaleen su gartsuak denak berotu nahi zituen, sail orotan ikusmolde be-riak agertuz, ohiturak gutxi-aski zangopilatuz eta zuzengabeziak ozenki salatuz!

Horra, gutxi gorabehera 1970ean, 22 urtetan, idatzi nuen *Bai ala ez* antzerkiaren gaia, mamia, eta erraten ahal dizuet ukan zuela aipaldi, gure Euskal Herriko su-bazter... edo beste edozein toki-tan!

Antzerki horretan, ausartzia handienarekin botatzen nituen golkoan nituenak oro eta ez da harritzeko, beraz, batzuek, —ape-zek bereziki— gain-gainetik kondenatu bazuten. Hala ere, arra-kasta handia bildu zuen. Emanaldi bakoitzean antzokiak tanpez betetzen ziren, eta jende xumea loriaturik zegoen.

Bai ala ez bezala, beraz, beste antzerkiak ere berdin idatziko ditut, bihotzari utziz lehenik mintzatzen, baina gatz-piperrak ematea aherentzi gabe. Egun guztietako bizitzan entzunak, ikusiak, sentituak, edo berdin doi bat asmatuak, ahal bezain poliki itzulika-

tuko ditut, kontatu nahi dudan istorioak ukan dezan hastapen bat, korapilo bat eta, azkenean, bururapen bat; eta beti saiatuko naiz, antzerkiaren ideologiarekin ados ez direnen ere poxi bat ene alde biltzen, irria nasaiki sartuz. Irria bait da, antzerki batean, armarik hoberena.

Garbiki aitortzen dut, beraz, ene antzerkien bidez, ideia bat, ikusmolde bat pasarazi nahi ukan dudala, edo bederen, ikusleen baitan, gutxienez, duda, kezka bat sorterazi; ideia inapresten aurka altxatuz.

Baserritar xumeen seme izanez eta esku-langile, jende xehearen buruhauste eta eguneroko borroka idor higagarriak ezagutzen ditut, sentitzen, eta hor aurkitu dut, hain zuzen, ene teatro-lanen metxa, zinezko funtsa.

Horrelaxe, urtez-urte eta antzerkiz-antzerki, *Bai ala ez-en* ondotik, hemengo jendea errotik hunkitzen zuten —edo hunkitu behar zuketzen— gaiak aipatu eta ikertu ditut, eta hori, beti aber tzale-ikuspegi batekin. Bide arriskugarria segur! Zeren ordurarte, jendea bakarrik irri egiteko bait zihoan komedietara, jostatzeko; eta horra non, irriarekin batera —nik ere, lehenago erran bezala, irria brauki sartu dut— horra beraz, orain irriarekin batera, ordurarte antzerkietan ez entzun ahapaldi bipil, bortitz batzu aditzen dituzte. Eta ikusleek diote, nahitaez, antzerki berri horiek gehiegi politizatuak direla. Dena politika dela hori.

Egia da —eta ez dut batere horretaz dolurik— antzerkiaz baliatu naizela, ikusmolde politiko batzuren deblauki agertzeko eta ahalaz ideia horien pasarazteko, ene ustez euskaldun gogoen argitzeko, aitzinarazteko, hots, gure gizartearen aldatzeko. Ez dudala aski abilki jokatu eta hobe nuela, gauzen goragotik hartzea eta metaforetan dantzatuz ibiltzea? Berdin bai. Hori, beharbada, geroxeago ikusten duzu, adinarekin; baina berriz ere diot: pentsatzen nuena, barne-barnetik sentitzen nuena idatzi dudala, mintzaira herrikoi aisit baina ahal bezain garbian, eta horrelaxe, nere gisan, parte hartu eta hartzen dudala euskal populuak, gure herriak daraman borrokan.

Funtsean, Piarres Larzabal ere, jada, bide horretatik ibilia zen. Antzerki arin, irrigarrien ondotik, hunkigarriak idatzi zituen, Euskal Herriko gure gizon famatuen bizitza kontatuz; hor ditugu lekuko *Etxahun*, *Bordaxuri*, *Matalaz*, besteak beste.

Eta Larzabalek gizon historiko horien bizitza kontatu digu, Eliza Katolikoan finkatu bere apez-ikusmoldearekin, erran nahi

bait da, haiek aipatzean, ororen buru, beste norbait zuela gogoan: Jesukristo bat, umiliatua, baztertua, eta azkenean sakrifikatua izanen dena.

Telesforo de Monzon zenaren obretan, aldiz, halako giro berezi bat sortzen da, jokalaria nagusia lurretik airatzen edo urruntzen da, beti perfekzio handiagoa bilatuz eta nahitaez ametsaren munduan sartuz. Zerutik eroritako edo itzal-bihirik gabeko gizon haren ondotik dabil Monzon.

Ene antzerkietan ez da, ez Jesukristorik, ez gizon probidentzialik hainbat agertzen. Denak mundu honetakoak dira, egunero gurutzatzen ditugun jende normalak, gure irudiak, beren alde on eta txarrekin! Erabiltzen dituzten solasak ere, nonnahi eta noiznahi entzun ditzakegu, han edo hemen.

Nik bide hori hautatu dut; eta, bakarrik edo jokalariekin aitzinetik hitzartu ondoan, idatzi ditudan hamabi antzerkietan, publikoak bere burua taula gainean ikusten du, jantzi eta mintzatzeko manera berdintsuekin. Beraz, eguneroko bizitzak eta teatroak bat egiten dute.

Forma didaktiko horrek baditu bere alde onak; baina ere, eta nola, bere alde txarrak. Jendeak dio: "Ez du segurki balio, antzerkia ikustera pagatuz joateak, teatro-mota hori etxean berean badugularik, eta kitorik, debalde, gainera!".

Horra hor, bi gogoetaren —edo, hobeki errateko, bi mila gogoetaren— egiteko parada. Eta batzu, segurik, nihaurk ere egin ditut, bost urte egonez deus berririk idatzi gabe. Egia da, ideia berak ukanik ere, bizi arau, gauzak aldatzen direla, ikusmoldeak halaber. Eta hainbat gaiztoago, ez baldin badakigu gure eritziaren erreberitzen, hobetzen.

Haatik, ez oraino eni galde, delako egiazko bidea —giltza— aurkitu dudanentz. Funtsean, ez dut uste egiazko biderik badenik ere! Bideak badirela, bai. Eta idazle bakoitzak bilatzen eta, ahalaz, aurkitzen du berea. Horregatik, azken hogeitau urte hauetan, gauza ezberdinak ikusi ditugu, nahiz, hala ere, ez den urradura berezi garrantzizkorik agertu. Obra guztiak, oro har, berdintsuak izan dira. Dela irria, dela drama, euskal antzerkia ez da oraindik behar bezala zapartatu. Eta, beraz, bidea enetzat segurik hauxe da: lan egitea! Beti bilatzea. Zilatzea. Barnatzea. Sail orotan. Bai idatz mailan. Baita, jokalaria gisa. Eta hitz dizuet badugula lan egiteko. Nahiz, azken urte hauetan, gure antzezleak urrats beharrezko ba-

tzuren egiten ari diren, formazio serio bat segituz. Baina horrek ez du deus handirik balioko, ez badira ber-denboran idazle berriak sortzen, zuzendari berriak jalgitzen, eta, bereziki, publikoaren aldetik, jendea ez bada mugitzen, hots, teatroari zinez ohartzen eta agerkizunetara ostean etortzen.

Teatroa Euskal Herrian, komunikabide handi bat izan da, gisa askotara, bizi-emaile, eta gaur egun ere berdin izan behar luke. Horregatik, sala barneko teatro tinki, hertsu batera mugatu partez, ongi litzateke, beharbada, gure arbasoen ohiturak berriz agertuz, teatro orokor bat munta bageneza: dantza, soinua, kantua, bertsoa eta, bistan da, elea, mintzoa abilki eta ezarian eta neurritz nahastekatuz! Alabaina, mila aberastasun baditugu ongi baliatzen ez ditugunak!

Horrelako baten egiteko kapable bagina, hastapenean aipatu bezala, teatroa zinezko besta, besta handi bilakatuko litzateke eta gure euskal antzerkiak, bai hemen eta bai atzerrian, ez lezake irabazi baizik.

D. L.

Profesionalismoa eta amateurismoa edota «Antzerti»k sortu nahi duen nahaspila

Mikel Antza

Nahiz eta ez zaidan gustatu kritiko bezala presentatu izana, gaur hemen egin behar dudana kritika da, edo, behintzat, diagnosi baten bitartezko kritika.

Nire hitzaldi hau 1981. urtetik honantz kokatu nahi nuke. Urte honetan sortzen da Eusko Jaurlaritzaren Antzerti Zerbitzua, Komunitate Autonomoa deritzon lurraldean agintzen duen aginte politikoak sortutako zerbitzua. Eta baita talde profesionalen koordinakunde bat ere. Ordurako, lau urte daramatza lanean Euskal Antzerki Taldeen Biltzarreak. Eta, nere ustez, ondorengo urteetan eragin handia izango duen gertaera da «Antzerti»ren sorrera.

Mementu honetako egoera, honelakoa da Euskal Herrian: heziketa baten behar handia dago, azpiegitura oso kaxkarra dago eta, aurreko urteetatik datorren lehortearen ondorioz, nahikoa kaxkarrak da egoera kulturala.

Hori antzerkiari begira, orokorki hartuta.

Euskal antzerkiak, gainera, badu beste gaitz bat. Amateurrak izatearen gaitza. Egoera horren aurrean, esan bezala, «Antzerti» izeneko zerbitzua sortzen da, teoriarik antzerkia lagundu behar

duen zerbitzua. Eta, oso kontrara, egoera hori aztertu beharrean, zerbitzu hau hutsetik hasiko da; hau da, egina dagoen guztia bota egingo du, ez duela ezertarako balio esanez; hitzez-hitz esango du, Euskal Herrian ez dagoela teatrorik eta, beraz, teatroa egiten hasi behar dela. Hori da urte haietako planteamendua.

Eta planteamendu hori bi lerro nagusitan gauzatuko da: alde batetik, eskola bat sortzea eta, bestetik, muntaia propio batzu egitea. Honekin, nire ustez, «Antzerti»k itxurak egiten ditu, hots: teilatutik hasten da etxea egiten, oinarrietatik hasi ordez: zer dagoen, non lan egin daitekeen ikusi beharrean, itxurak egiten ditu. Eta honetan pasa du hainbat urte, teilatua gaizki eginez, gainera, hainbatetan kritikatu izan den bezala.

Honatarako erabili izan dituen bi kontzeptuak, nere ustez, hauexek izan dira: kalitatea eta profesionalizazioa.

Kalitateari dagokionean, «Antzerti»ren kritika beti izan da, kalitate txarreko gauzak egiten zirela Euskal Herrian eta bazela garaia kalitate oneko gauzak egiteko. Nire ustez, honela erantzun behar zaio kritika horri: kalitatea ez dela elementu absolutu edo kontzeptu absolutu bat, baizik kontzeptu baldintzatua dela. Begiratu behar dena da, une bakoitzean, leku bakoitzean, zer esan nahi duen antzerki-obra batek, ze funtzio duen. Eta honen arabera neurtu behar da kalitatea.

Profesionalizazioa da beste erizpidea. Luze eztabaidatu behar-ko litzateke zer den profesional izatea, edozein lanbidetan eta antzerkian. Ikusi behar-ko genuke profesional izatea antzerkitik bizitzera ote den, honetan dirua ematea ote den, edo beste zerbaite den, horiek ere barruan daudelarik.

Bi problema horiek kontutan izanik, nik uste dut «Antzerti» beti ibili izan dela hemengo antzerki-mugidari edo antzerki-mugimenduari eragozpenak jartzen; beste bide batzu bilatu ditu eta bide horiek eraman dute, lehen esan bezala, antzerki-itxurak egitera. Antzerki-itxurak, zertarako? Nire ustez, inoiz nonbait esan ahal izateko: «guk ere Euskal Herrian badugu antzerkia». Hau da, «Antzerti» askoz gehiago interesatu da, antzerkia badugula esaten, antzerkia egiten baino, antzerkia egiteko baldintzak jartzen baino. Eta hori horrela da: mementu honetan ez dago Euskal Herrian zirkuitu egonkorrik, Komunitate Autonomoko hainbat hiriburutan ere ez dago teatro egonkorrik, antzerki-profesionalek ez dute bere obrak non eskainirik, eta, areago, ez dute diru-laguntzarik bere obrak behar bezala egiteko.

Bukatzeko, datu bat besterik ez dut aipatuko: «Antzerti»k egin duen azken muntaia, *Herio-Dantza* izeneko Strindberg-en obra da: presupostua, nik entzun dudanez, hamabost milioitakoa da. «Antzerti»ren presupostuetan, taldeei laguntzeko ematen den diru-laguntzaren kopurua ez da zifra horietara iristen.

Badabil jende bat kalitatea exigituz, profesionaltasuna exigituz, baina kontutan hartu gabe, hori exigitzeko funtsezko baldintza batzu jarri behar direla, oinarrian lan egin behar dela, hemendik urte batzutara teatro kalitateko eta profesionala lortu ahal izateko.

M.A.

Eusko Jaurlaritzaren antzerki-politika

Eugenio Arozena

Eusko Jaurlaritzak antzerkiaren arloan eman eta emateko dituen pausoak, laburki bada ere, adierazten saiatuko naiz.

Euskadin dauden antzerki-ekintzak elkartu, koordinatu eta babesteko eta antzerki-irakaskuntza eta -ikerketa aurrera eramateko, Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak, Martxoaren 21eko 49/1983 dekretuaz, Euskadiko Antzerti Zerbitzua sortzen du.

Nahiz eta dekretua 1983. urtean argitaratu, Jaurlaritza 1981etik hasi zen antzerkiari babesa ematen.

Datuak historiaz eta egoeraz

Lehen pausoak 1982. urtearen hasieran eman ziren, epe laburrera betetzeko zenbait baldintza jarriz eta zenbait arrazoitan oinarriturik.

Honela labur daitezke *oinarriak*: Kultura Sailak, antzerki-arduradun bezala, talde-espresio hau indartzeko ahaleginak egin behar ditu. Euskal gizartearen antzerki-kontzientzia handiagotuz doan eran, antzerki-bizitza handiagotu eta hobetu egingo da. Ez dut uste berrikuntza gogorrek ezartzeko une egokia denik; bestela, antzututako ekintza bakarrik lortuko bait genuke.

Baldintzak jarri aurretik, antzerkiaren *egoera* zertan zen jakiteko eta aurrera jotzeko, ikerketa bat egin zen; jasotako datuen eske-ma hau, 1982. urteko lehen hilabetei dagokie.

Talde erdaldun hauek ziharduten: «Akelarre», «Geroa», «Eterno Paraíso», «Cobaya», «Orain», «Karraka», «Bekereke», «Peter Roberts», «La Tarima», «T. Estudio Bilbao». Antzezleriak, berriz, 63 ziren.

Talde euskaldunak, «Kukubiltxo» eta «Maskarada» ziren, 8 antzezlarirekin.

Talde erdaldunek % 80 egiten zuten, eta euskaldunek % 20. Antzezlarietan, euskaldunek % 11 eta erdaldunek % 89.

Egoeraren azterketa hau, talde profesionali mugatua da. Honek ez du esan nahi, talde amateurrak kontutan hartzen ez zirenik. Hauek ezin ditugu ziurtasun osoz zenbatu. Talde amateur erdaldunak 15 bat dira; euskaldunak, berriz, 12: 8 EATBren partaide dira, eta 4 beren kasa dabilta.

Lehendik genuen euskal elkarte bakarra, «Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrea» dugu. Elkarte honek euskara bakarra erabiltzen duten taldeak babesten ditu, eta Eusko Jaurlearitzak, hau kontutan izanik, bere laguntza eskaintzen dio.

Antzerkiaren kalitatea grafikoki adierazi behar bagenu, zera geneukake: Europan 9,5 puntukoa bada kalitatea, Espainian 7 puntukoa da; Katalunian, 7,5 puntukoa; Andaluzian, 5,5ekoa; Galizian, 5ekoa; eta Euskadin, 4,5 puntukoa.

Diru-laguntza honela banatu zen: euskaldunei 840.000 pta. eman zitzaizkien, eta erdaldunei, 13.018.000 pta.

Irtenbide bila

1981-82 urteko egoera ikusirik, agintariak, egoera honi irtenbideren bat aurkitzeko, galdera bati erantzun behar zioten: Antzerki Nazionala behar dugu? Ezin zaio herriari hau ezarri, ez kalitate-arrazoiarekin ez eta diruarenarekin. Honetarako pauso egokiena, herri-antzerkian oinarritzea da; zalantzarik gabe, hau bere esanahi osoan ulertuz.

Orain dela 90 urte, Antzerki Nazionalaren lehen urratsak eman zituen Sabino Aranak; bere esanahiaren ondorioa, hau izango li-

tzateke: «Euskal Herriaren arima eta eguzkiaren distirak sortzen duen giroa jarraituz, Herriak Antzerki Nazionala lortuko du».

Idea honetan oinarrituz, zenbait pauso eman behar dira; eta ezin eta egokiago, lehena Euskal Antzerki-eskola sortzen hastea da. Antzerki-irakaskuntzaren egoera, honela azal daiteke.

Lehenengoz, gure Herrian dauden eskola guztiak, bere filosofian, antzezleriaren heziketa egokia asetzeko eratuak daude. Praktikan, lan zail bihurtzen da, gaia nahikoa nahastua delako.

Antzezlaria, bere prestaketa osoarekin eta teknikaren menpeta-sunarekin, mota askotako pertsonaiak antzezteko gai da. Teknika, antzezen on baterako, oso alderdi garrantzitsua da; ehiztari bantentzat bi pieza ezin dituela modu berean lortu jakitea bezala.

Komunitate Autonomoan dauden eskolak, honako hauek dira: Antzerki Eskola de Basauri, Antzerki Eskola de Santurce, Taller de Teatro de Ermua, Escuela de Teatro de Vitoria.

Eskola hauetako antzezleri-heziketan ez da euskara erabiltzen, eta, gure helburu nagusia euskal antzerkia berpiztea denez, ez dituzte Kultura Sailaren nahiak betetzen.

Antzerki-ikasketak zabaltzearen, Donostia, Bilbo eta Gasteizen lehen mailako ikastaroak prestatzen dira eta Antzertin, bi urtetako goimailako ikastaroak. Nahiz eta nahigabe handiak sortu, Antzertiko ikasketak egiteko, euskaraz jakin beharra dago. Gai honetan amore emateak, min handia sor dezake gerora euskal antzerkian.

Antzertiko goimailako ikastaroak, honela banatzen dira: 9 hilabetez, eguneko 8 orduko klaseak. Ikasleei ikasketak erraztearen, diru-laguntzak eskaintzen zaizkie.

1983/84 urtean, Antzertiko lehen 13 antzezleriak atera ziren, 12 euskaraz antzezteko gai direnak eta erdaldun bat. Gure epe laburrerako asmoa, denak euskaldunak izatea bada ere, ondorio hau ona dela iruditzen zaigu. 1984/85 urtean beste antzezleriak amaituko dituzte ikasketak, eta honek euskarari buruz gogoeta bat egitea eskatzen digu.

Antzerti Eskolaren helburu nagusienaren aurrean, hots, antzezleri elebidunen heziketa, euskarari buruz ihardutea beharrezkotzat hartzen dugu. Lehen ondorio bezala, helburu honek euskararen eta erdararen ezagutza eta erabilpen egokia eskatzen du, bai hitzez eta bai idatziz. Hau da, Antzerti eskolako ikasketen amaie-

ran, antzezlariek prest egon beharko lukete, oztoporik gabe, euskaraz nahiz erdaraz emanaldiak egiteko.

Kontutan hartu behar da Antzerti Eskolak bi hizkuntzen sarkontasuna oinarritzat duela, eta, ondorioz, bere programazioan arlo hauek lantzea: fonetika, fonologia, deklamazioa, ahoskera, testu-interpretazioa, inprobisazioa, etab. Alderdi guzti hauek landu ezinak dira, hizkuntzen oinarritzko ezaguerarik gabe.

Honela, Antzerti Eskolan sartu nahi dutenak euskararen oinarriaz jabeturik egoteko baldintza eskatzen dugu hasieratik; batez ere, orian arteko ikasle gehienek, lehen eta bigarren urteetan, euskara ikasteko eskaerari jaramonik ez diotela egin ikusiz.

Lortu nahi den euskal antzerki-heziketak ikasle eta irakasleak euskaldunak izatea eskatzen du. Lehen aipatzen genuen helburua eta 1985eko egoera alderatu besterik ez dago, horretaz jabetzeko. Helburua, eskema honen bidez ikus daiteke argi, bi hizkuntzen presentziak erlazio hauek jarraitu beharko lituzkeenez:

	1983/84	1984/85	1985/86	1986/87	1987/88
euskara.....	3	6	7	8	9
erdara.....	7	4	2	2	1

Baina 1985ean dihardutenen artean, *erdal talde* hauek dauzkagu: «Geroa», «Tarima», «Karraka», «Trapu Zaharra», «T. Estudio Bilbo», «Cobaya», «Bekereke», «Porpol», «Eterno Paraíso», «Grupo Expresión de Trintxerpe», «Ttipi-Ttapa», «Zumbido», «Hordago», «La Traka». *Talde elebidun* hauek: «Ttanttaka», «Tiritireros de Sebastopol», «Orain», «Peter Roberts». Esta *euskal taldeok*: «Kukubiltxo», «Maskarada», «Higa». Hots: 14 erdal talde, 87 antzezlarirekin; 4 talde elebidun, 16 antzezlarirekin, eta 3 euskal talde, 15 antzezlarirekin.

Konpainiei dagokienez, erdal konpainia bat daukagu (Maite Aguirre), lau konpainia elebidun (Joaquín M.ª Cueto, K. Badiola - C. Gallo, Idoia Sagarzazu, Akelarre), eta euskal konpainiarik ez. Guztira, 5 konpainia dira, 25 antzezlarirekin.

Antzerki-taldeei diru-laguntzak eskaintzen jarraitu da. Laguntzok, hiru bide izan dituzte: a) Diru-laguntzak, b) Beste Komunitateekiko harremanak, d) Herriz-herri. Honela banatu ziren 1984. urtean:

euskal taldeei emandako diru-laguntzak.....	7.795.000 pta.
euskal antzerkiaren zabalkunderako	5.000.000 pta.
erdal taldeei	6.550.000 pta.
euskarazko eta erdarazkoei.....	5.350.000 pta.
<i>Guztira:</i>	24.695.000 pta.

1985. urte honen hasieran, honela ikusten da antzerkiaren egoera. Lehen esan dudan bezala, talde profesionali gagozkiela.

Taldeak, 12 ziren 1981-82an; 1985ean, berriz, 26, konpainiak ere sartuta.

Antzezleriak, 71 ziren 1981-82an, eta 1985ean 143.

Kalitateari dagokionez, eboluzio hau seinalatuko genuke: Europan 10 puntukoa da; Espainian, 9koa; Katalunian, 9koa; Andaluzian, 6koa; Galizian, 5koa; eta Euskadin 6,5 puntukoa.

Antzertiren iharduna

Lau urte hauetan, Euskadiko Antzerti Zerbitzuak bi helburu nagusi bete ditu; bata, taldeei diru-laguntza eskainiz, horien iraupena mantentzea; eta, bestea, euskaldun antzezleriak sortzea. Bi helburuak osorik bete dira.

Eusko Jaurlaritzak, gogoeta hauen aurrean eta baldintza zuhurragoetan oinarriturik, beste jauzia ematea erabaki du. Iragandako lau urte hauetan, antzezlari euskaldunen eta erdaldunen arteko oreka lortu da.

Antzerti Eskolatik ateratzen ari diren ikasleak dinamika, modalitate berria sortzen ari dira, antzerki-konpainiak eratuz. Egitura-mota honek, orain arteko sendi mailako antzerki-taldeei, egitura-aldaketa eta gure inguruneke antzerki-baldintzetara inguratu beharra sentierazten die.

Epe ertainera jarriko diren zutabeak, honako hauek dira: Antzerki-taldeak, Heziketa, Antzerki-Programazioa, Antzertiteka, Argitarapenak.

1. Antzerki-taldeak

Antzerki-taldeetan, bi mundu ditugu: amateurra eta profesionaia; baina ez da erraza bien arteko bereizketa egitea, eta, horregatik, honela argitara da diru-laguntzetako baldintza: «Euskadin egoitza duten antzerki taldeak suztatu eta antzerki-antolaketa egiteko diru-laguntzetarako herri-lehiaketarako deia egiten da» (Ikus 1985.04.25eko Agindua, 1985.05.10eko *Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkaria*).

Bestalde, amateur-elkarteei, urteko ekintzen arabera eskainiko zaizkie diru-laguntzak.

Atal honetan, produkzio propioak sartzen ditugu. Eusko Jaurlaritzaren lehen asmoa ez da produkzio hauen programazioa egitea, baizik eta antzerki-taldeak eta -konpainiak indartzea. Hauen ekintzetan hutsuneak sortuko balira, hutsuneok betetzeko ahaleginak egingo dira; baina, sekula ez litzaieke talde eta konpainiei konpetentziarik egingo.

2. Heziketa

Antzerki-heziketa, hiru ataletan banatzen da: 1. Herri-tailerrak, 2. Euskal Antzerki Eskola, 3. Birziklapena.

2.1. Herri-tailerrak

Kultura Sailak, Antzerki Zerbitzuaren bidez, dauden herri-tailerrak indartu eta beste berri batzu sortu nahi ditu.

Zerbitzu hauen funtzio garrantzitsuena, bai ikuslegoaren heziketan eta bai ikuslegoaren lehen irakaskuntzan, antzerki-zaletasuna lantzea da.

Ikasleak ez ditu 15 urte baino gutxiago izan behar zentrura sartzeko unean, lehen mailan gidoia eta emanaldietarako antzezleku erabakiko bait da.

Adin zail honetan, ahal den hobekien antzeztu behar dutela ikuserazi behar zaie ikasleei. Ikasleak zirikatzen baditu, ikasleek sakonki lan egingo dute, beren neurrian behintzat.

Irakasleak ikasleen espresio dramatikoari bizirik eutsi behar dio, zenbait antzezleri beren bizitza osoan berezituak egon daite-

zen. Imaginazio-sorkuntza ez litzateke sekula moztu behar, oso ondo parekatzen bait da gidoi formalekin.

Lehen maila honetan, ikasleen interesa eragin beharko lukete, literaturaren, historiaren eta jantzien barne dramatikoak ikas dituzaten, eta, une berean, emanaldiak egiteko eta hitz egiteko erak eta mugimenduak hobetzeko aukera izan dezaten.

Era berean, komeni da agerraldi bakarreko obrak prestatzea, ikasleen arreta bereziki obren egoerara zuzentzeko; honela, muntaia egitea gai askotako klase bihurtzen da. Muntaia edozein unetan moztu daiteke, sor litekeen edozein gaiz edo pertsonaien alderdi onez edo hutsegiteez hitz egiteko.

Heziketa honen zati garrantzitsuena, zera izango litzateke: gorputzaren kontrol hobea lortzea eta, batez ere, norberaren konfidantza lortzea. Ezin dugu ahaztu, heziketa dramatikoaren teknika hutsak, norberaren mugimenduak eta energia aurrezte daka-rrrela. Hala ere, ikaslearen heziketa gehiago sakonduz, memoria, oharpena, norberaren konfidantza, lagun arteko izpiritua eta bizitzarekiko interesa potentziatzen da.

Ideien elkartzeak beste ikasketa askotarako bidea prestatzen du: horietan arruntenak, hizkuntzak, ogibide praktikoak (arotz, margolari, etab.), literatura, arteak jeneralean, zientzia eta ikasketa sozialak dira.

Lehen maila honen mundurako klaseak, honako hauek izan litezke:

- a) Agerraldirako sarrerek zehaztasuna behar dute; bestela, irristada, oztopoak etab. izaten dira, eta hauek haserreak sortzen dituzte.
- b) Oso antzezleri afizionatu gutxik dakite antzezlekuan ate bat ondo ireki eta ixten, eta bizitzaren zati handi bat ate garrantzitsuak ireki eta ixten ematen da.
- d) Beste gauza garrantzitsu bat, altzari eta pertsonekin istripurik ez egitea da.
- e) Arintasunez jaiki eta esertzea.
- f) Egokitasunez jaten eta katiluak pasatzen jakitea.
- g) Beste pertsonak nola jokatzaren duten ezagutzea, munduaren ikuspegia hobetzeko.

Maila honetan, obrak agerraldi bakarrekoak izan litezke, eta modu honetan:

1. *Libretoarekiko harremanak*: a) antzerki-obra-motak, b) antzerki-erak.
2. *Obraren barnea*: a) trama, b) gaia, d) karakterizazioa, e) giroa.
3. *Eraketa*: a) agerraldien banaketa, b) obraren elementuak.
4. *Literatur erak*: hizkuntzaren erabilpenak.
5. *Mugimendu eszenikoaren erabakia*: a) emanaldiaren asmoa, b) antzezlarien benetako ardurak.
6. *Azken zirriborroa azaltzea*: a) eszenografia, b) jantziak, d) argiak, e) atrezzoak.
7. *Moztea, banaketa eta lehen irakurketa*.
8. *Saioetatik emanaldira*: a) Zenbait bideren ikasketa, b) taldearen zuzendaritza, d) dekoratuekin ensaioak, e) ensaio orokorra.

Bigarren zatia, antzerki-ikasketak jarraitu nahi dituzten ikasle gutzietatik dagokie. Honetarako, esandako zentruetan «Antzerki Heziketaren Hasiera» izeneko ekintza egitea proposatzen da; modu honetara, goimailako eskolan sartzeko erraztasun gehiago izango dute. Eskatuko diren datuak, honako hauek dira:

- a) 17 urte edukitzea edota urte berean betetzea.
- b) Euskara jakitea (HABEko C maila).
- d) Sendagilearen ziurtagiria: medizina orokorrekoarena eta logopedarena.
- e) Gorputza: 1) heziketa fisikoazko praktikak, 2) gorputz-espresioa, 3) kreatibitatea.
- f) Kreatibitate eszenikoa eta inprobisazioa.
- g) Antzerkiaren historia.

Hasierako prestakuntza oinarritzkoa, modu honetara egitea proposatzen zaie tailerrei:

1. *Abotsa*: gorputz-ikasketa, ahoskera eta aho-garbitzeta. 2 orduko 36 klase: 72 ordu.

2. *Gorputza*: gorputza prestatzeko bideak, kreatibitatea, gorputzaren heziketa. 2 orduko 50 klase: 100 ordu.
  3. *Inprobisazioa*: 2 orduko 40 klase: 80 ordu.
  4. *Apaingarriak*. Ordubeteko 36 klase: 36 ordu.
  5. *Antzerkiaren historia*. Ordubeteko 18 klase: 18 ordu.
- Kurtsilo berezia*. 20 ordu.
- Guztira: 326 ordu.

2.2. Euskal Antzerki Eskola

«Euskal Antzerki Eskola» da Komunitate Autonomoan Arte Dramatikoazko irakaskuntza teoriko-praktiko nagusia emango duen Zentrua, nola berarekin zerikusia duten alorretan hala esperimentatze eta ikertze-lanaren alor honetako praktikan; baita Arte Dramatikoaren garapena susta dezan beste zenbait gairen irakaskuntzarekin zerikusia duten antzerki-lanetan ere.

Eskolara sartzeko, nahitaezkoak dira honako baldintza hauek:

1. 17 urte betetik edukitzea.
2. Euskara jakitea (HABEko C maila).
3. Sarrerako azterketa gainditzea.
4. *Curriculum* bat, bi argazki, bi mediku-ziurtagiri: medizina orokorrekoa eta otorrinolaringologikoa.

Sarrerako azterketa, proba hauek osatzen dute: ahotsa, gorputza (gorputzaren heziketa), inprobisazioa, antzerkiaren historia.

Eskolara sartu nahi duen pertsonaren batek, nahiz eta euskara ez jakin, azterketa gaindituko balu, urte batez HABEn hizkuntza ikasteko aukera eta laguntza edukiko luke. Urtea igaro eta euskararen azterketa gaindituko balu, eskolara zuzenean sartuko litzateke.

Honako gaiok ematen dira eskolan:

Ahots Saila: Ahoskera/Irakurketa, Ahotsa/aho-teknikak, Kantua eta musika, Bertsolaritza.

Tailer Saila: Inprobisazioa eta kreatibitatea, praktika eszenikoak.

Gorputz Saila: Gorputz-heziketa, kreatibitatea, akrobazia, dantza.

Antzerkiaren Historia, Teoria estetikoak, Testu-azterketa.

2.3. Birziklapena

Taldeetan dabiltzan antzezlariei, zenbait ikasketa eskainiko zaie: antzezlaritza, zuzendaritza, luminoteknia, etab. Ikasketa hauek gure herrian nahiz kanpoan egingo dira; horretarako, Institutu edo Zentru Dramatikoeekin itunak egingo dira.

3. Antzerki-Programazioa

Gure asmoa, Euskadiko Herri-Antzokiak indartzea da eta honek, dagokion antzerki-eskaintza batean, lan sakona eskatzen du. Antzoki iraunkor hauek errealitate artistikoarekin lotzera joko dugu, kreatibitatea eta jendetza, emanaldiak eta ikuslegoa komunikazio etengabearen jarriz.

Antzerki-zirkuituan parte hartzeko programa egiten duten talde guztiei, gutxieneko *cachet* bat eskainiko zaie. Euskadiko Antzerti Zerbitzuak erabakiko du *cacheta*, honako puntu hauetan oinarriturik: Muntaiaren kostua, konpainiaren mantenua, egun bateko jira baten kostua, zenbait gastu.

Edozein motatako Entitateren batek ekonomikoki lagunduko balu, atera litezkeen onurek sarreraren kostua merkeagotuko luke; baina, jendearen begietan produktuaren maila ez beheratzearen, ezingo da kostua gutxitu, eta beste konpainien produkzioei ez zaie azpi-konpetentziarik egingo.

Muntaiak, Antzerti Zerbitzuaren eragintzarekin, Herri Zirkuitu Finkoaren programaketan sartu diren materialeen eta pertsonen baldintza berberetan antzeztua izan behar du, eta, elementuren bat aldatuko balitz, nahiz eta txikia izan, Euskadiko Antzerti Zerbitzuko Zuzendariak edo bere ordezkariak onartu beharko luke, elkarrekin hitz egin ondoren.

Antzerti Zerbitzuko Zuzendariak edo ordezkariak nahi izanez gero, muntaia barrutik ikus lezake eta, eskatutako maila estetikoak edukiko ez balu, programaziotik kanpora gera liteke.

Txarteldegiko prezioa lehen adierazitakoaren arabera aldatuko da, baina Euskadiko Antzerti Zerbitzuari dagokio jartzea.

Propaganda, Antzerti Zerbitzuak egingo du, antzokia kokaturik dagoen herriaren laguntzarekin.

Sarrerak, bere osotasunean, antzezten duen taldearentzako izango dira, baina kopuru honi «S.G.A.E.», «menores», etab. ei dagozkien gastuak kenduko zaizkio.

Baldintza hauek, Euskadiko antzerki-taldeentzako bakarrik balio dute.

4. Antzertiteka

Antzerti-munduaren barruan euskal kultura berpizteko dugun asmoetako bat, *Antzertiteka* bat sortzea da.

Antzerki-munduan dena egiteko dagoela esaten dutenek kontutan hartu behar dute, akatsik okerrena, ditugun apurrak, bere eskas eta urritasunean, behar bezala ez ezagutzean eta muzinez iraintzean datzala.

Egin beharko litzatekeen lehen gauza garrantzitsu bat, geure historiaz ondo jabetzea da. Geure sustraiak eta erroak, geure sena, geure euskal mamia ondo ezagutuz, norantz bidera gintezkeen erabaki ahal izango dugu; eta honetarako, euskal antzerkiaren liburutegi bat edukitzea ezinbestekoa dugu; gainera, bai Antzerti Eskolako ikasleen heziketarako, bai irakasleen prestakuntzarako eta bai edozein antzezlarirentzat, behar bezala lan egin dezaten, zeharo baliagarria izango zaigu Antzertiteka hau.

Hori sortzeko, plangintza bat jadanik martxan jarria dago; hauek dira bere asmoak:

- 1) Liburutegi publiko guztietan aurkitzen diren euskal antzerkiak biltzea.
- 2) Euskal antzerkiari buruz idatzi diren saio, artikulak eta lan guztiak biltzea.
- 3) Euskal antzerkiarekin zerikusirik duten esku-programak, argazkiak etab. biltzea.

Antzertiteka honen helburuetako bat, urte honen amaierarako 800 bat euskal antzerki-obraren bilduma egitea da.

5. Argitarapenak

Antzerti aldizkari txikiari dagokionez, orain arte urtean 8 ale argitara dira, antzerki-obrei zuzenduak; urte honetatik aurrera, 12 ale aterako dira. *Antzerti* bereziaren 4 ale ateratzen dira urtean, etxeko eta kanpoko informazioa bildu eta azalduz.

Antzertik orain arte argitara dituen obretan, hildako egile euskaldunenak dira 4 (gerra aurrekoenak 2 eta gerra ondokoena beste 2), bizi diren egile euskaldunenak 6 lan, itzulpenak beste 6, eta pastoral/astolasterrak/herritarrak 2 lan. Guztira, 18 ale.

Euskal Antzertia izeneko saio bat ere argitara du eta, une berean, erakusketa antolatu zen, biak Patri Urkizuren zuzendaritzapean.

Artxiboa osatzen ari gara, euskal antzerki, bideo eta antzerkiari buruzko liburuekin.

Azkenik: hemen azal dutakoa, Eusko Jaurlaritzak, orokorki, aurrera eraman nahi duenaren ardatza da.

E. A.

Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrea eta bere asmoak

Martin Idiakez

Sorrera

Batasunak dakar indarra, dio esaldi zahar batek, eta hori kontutan harturik, urteetan izan dute euskal taldeek elkartzeko asmoa. Zaila bait da, aurkitzen diren hainbat oztopo bakarka gainditzea. Bestalde, ispilu ziren garai hartan batuz, indartuz eta zabalduz zihoazen euskarari loturiko herri-mugimenduak (Ikastola, Gaueskola), gurea, alderantziz, nahikoa sakabanatua eta kalitatez behartsu zegoelarik.

Elkartze-asmo honetan, lehen urratsak Iparraldean eman zituzten, 1976an "Antzerkilarien Biltzarrea" sortuz. Honen ondorioz, bazen gogorik han batasun hori honantz zabaltzeko. Burutu gabeko joaldirik izan zen hemen aurretik eta 1976an "24 ordu euskaraz" en antolaketa bikaina zela medio, antzerkiari mahainguru bat izan zen, eta, ondoren, Iparraldekoek gehien bultzaturik, hasi ziren berriro bilerak. Eta alde bietan batzarre-piloa eginik, 1977ko maiatzaren 29an Urnietan jaio zen "Euskal Antzerki Taldeen Bil-

tzarrea”, 17 taldek osaturik. Hona araudiak sinatu zituzten taldeak: Iparraldeko 6 talderen izenean “Antzerkilarien Biltzarrea”, “Intxixu” (Oartzun), “Egi-billa” (Urnieta), “Ipar” gaur “Taupada” (Elgoibar), “Xaribari” (Donostia), “Ereintza” (Errenteria), “Kresala” (Ondarroa), “Goaz” (Deba), “Hereta” (Iruñea), “Goi-alde” (Mendexa), “Txotxongilo” (Donostia) eta “Buruntza” (Urnieta).

Genuen helburua garbi zegoen: “euskal kulturaren antzerkiak bete behar duen garrantzizko saila sendotzea eta bizkortzea”. Jende artean zegoen giroan, euskararen militantzia eta goraka zetorren ezker abertzalearen kutsua nabari ziren, baina ohartuak geunden antzerkiaren gaiari tinko erantzuteko, izugarrizko prestaketaren beharra zegoela.

Iparraldean, Pastoralak, Maskaradak eta beste hainbat antzerkiz kanpo, baserriari eta abertzaletasunari loturiko lanak ziren emanak: elkarrizketan finkatua zuten erabat muina, obrak nahikoa luzeak zirelarik. Hegoaldean baserri-, arrantzale- eta industri giroak daudenez, erantzuna beste abiada batean hasia zegoen: lan motzagoak, gorputza lantzea, argia fokoz erabiltzea, teknika hauetaz eta gehiagoz jabetzeko ikastaldiak; kale-antzerkia, haurrentzat helduek egin lanak, txotxongiloak; zenbait taldek, historia zaharrrak harturik, egindako ikerketa-lanak. Eta aipatu beharrekoa: erdal taldeen eskaintza gurea baino aurreratuagoa.

Gauzak hala, eta antzerkia gehienbat taldeetatik bideratzen delarik, betekizun horietara egokitzeko zerbitzu-erakundetzat jotzen genuen Biltzarrea; era berean, Euskal Herri osora zabaldua zegoelarik, kultur arloan bederen euskaldunok harremanetan jartzeko lokarri izan behar zuen.

Orain arteko bidea

Elkartea eratu orduko, lehen premia antzezlariren prestaketa zela uste izanik, horri heldu genion. Berahala aipatu zen eskola baten beharra, baina ez genuen ideia handiegirik eskola horrek nola eta zertan finkatua behar zuen izan. Aurrera egin nahian, ordea, ikastaldiak eratzeari ekin genion inguruan zen irakasle-jendearekin. Hauek gehienetan ez ziren euskaldunak; hasteko gogoaz zegoenez, kanpokorik ere izan zen gurekin. Prestaketa hauen osa-

garri, hainbat topaketa egin ziren azterketa mailan, antzerkia, hizkuntza, gizarte-motak etab. gaitzat hartuz.

Beste premia, taldeei emanaldiak lortzea zen. Gehienbat taldeek berek egiten zuten hau, herrietako kultur elkarteekin lankidetzan. Biltzarrearen lehen urteetako aipamena bukatzeko, esan dezadan pardaide izan ginela Lekeitioko Euskadi-Escandinabia topaketan eta Donostian Marzelino Soroari eginiko omenean, garai hartan genuen laguntza bakarra Gipuzkoako Foru Diputazioarena zelarik.

Eta badator alderdi politikoak erakundeetan sartzen diren unea, Jaurlaritza sortuz. Hauetara deitzen dituzte gure arteko zenbait lagun: Eugenio Arozena eta geroago Xabier Lete. Honela, Biltzarreak, beti ez bada ere, bertaratzeko bide samurragoak ditu. Gure ustez, ordu egokia zen hura, sail honetan sarturik geunden guztiokin hitz eginez, plangintza bat eratu eta euskal antzerkiari lehentasuna emanez, aurrera egiteko. Pauso onak izango ziratekeen: zeuden taldeak laguntza bikainez bultzatzea; zeuden formazio-bideak osatuz, behetik gora hastea; premia zegoen tokietan bide berriak sortzea eta, mailaz-maila ondo tinkotuz, eskola nagusi baten bidea lantzea. Baina, gure ustez, beste arrazonamendu politiko batzu aurretik jarritz, ez da horrelakorik gertatu eta handikeriaren bidetik jo zuten, ondo taxutu gabeko eta hainbat iskanbila izan duen "Antzerki" sortuz.

Giro honetan, EATBk, Jaurlaritzatik jasotako diru-laguntzari esker, lehen baino dedikazio handiagoko pertsona batzu ditu lanean, eta ekintzak gehitu egin dira. Nafarroan sartuz, 9 emanaldiko ekinaldia eratzen da. Iparraldean, hemengo laguntzarekin, Ikastaldiak antolatu dira. Gipuzkoako Diputazioarekin bat eginik, eta antzerkia ikastolara bideratu nahian, herrialdean bost monitore jartzen dira. Erakunde berarekin, eta haurrentzako hemengo lanak kanpokoekin parekatu nahian, "Haur Antzerkiaren Nazioarteko Topaketa" eratzen da Donostian.

Hurrengo datu aipagarria, Biltzarrean profesionalak sartzea dugu. Honek dinamika gehitzen du eta emanaldiak lortzera gehiago lotzen gara, Diputazioarekin Gipuzkoako 11 herritan 75 saioko zirkuitu moldatuz. Jaurlaritzaren laguntzak, guk eskaturiko neurrian ez, baina jarraitzen du, eta 2 zirkuitu gehiago antolatu dira, Nafarroan eta Iparraldean. Hemen ikastaldiekin jarraitzen dute, eta "Galarrotsak" Topaketa eratzen dute; baita Monzon antzerki-sariketa ere. UEUk eskaturik, ikasgai bezala lantzen da antzerkia, jendearen harrera ona duelarik. Aipatzekoa da, Nafarroan aurtent-

goarekin hirugarrenez daramagun zirkuiturako bertako Diputazioaren lehen aldiko laguntza. Herrialde honetan gure ekintzak finkatzean bertako Ikastolen Federazioarekin eginiko elkar-lana oso lagungarria izan dela esan behar dugu.

Erakunde ofizialekin honela lan egitea ez zaigu erraza, eta, gu-reari eutsi nahian, sortzen dira une larriak eta, are, etenak. Ez gabiltza buru-makur, baina ezin uka beti arriskugarri den dependentzian daudela gaur ere kultur ekintzak eta zaila zaigu beste hautapenik oraingoz. Ditugun ahalbideekin, ezinezkoa da, plangintza bikain batean oinarriturik, eskaera tinko bat egitea, zeren gauza asko lotu beharko bait lirateke eta gure neurri apaletik gehienetan saltoka azaldu behar bait ditugu gure nahiak. Erakundee-tan berdintsu dabilta: ez dute ikuspegi zehatzik, ez da nabari euskal antzerkiari lehenetasuna emateko asmorik, gauzak hasterako gehienetan urtearen azkenaldea hurbiltzen da; ez dute beren artean loturarik, bakoitza bere aldetik dabil; eta hau dena, jakina, antzerkiaren kaltetan doa.

Aurrera begira

Bada gaur jenderik, profesionalizatu eta lana serio eginez aurrera jarraitu nahi duenik. Beste batzu bide-erdian daude; gogo bizia dute antzerkia lanbidetzat hartzeko, baina gauden egoeran ez dira ausartzen. Eta multzo handiena, lehen bezala ari da, afizionatu bezala. Beraz, jendea eta gogoia badagoela, agerian dago; hemen behar dena, laguntzak egokitzea da, taldeen beharrak ondo aztertu ondoren, eta ez oraingo galgan: honenbeste diru dago banatzeko eta kitto. Gai honetan, erizpideak direla eta, badute taldeek zer esanik, baina horretarako beta eman behar, ez itxurak egiteko tartetxo bat.

Biltzarreak, erakunde bezala, azken urteetako ildotik egiten ditu laguntza-eskaerak:

1. Aspaldiko asmoa da, Euskal Herriaren luze-zabalean 40 bat herritako Euskal Zirkuitu Nazionala zabaltzea. Honetan bereziki kontutan hartuko dira: a) Antzokiak egokitzea; b) Emaldiak ordaintzea.

2. Biltzarreko taldeek elkar-lanean egin ditzaketen obrak: ikastaroak, hitzaldiak, artxiboak, bilerak, topaketak, erakundearen egoitza; beraz, Euskal Antzerkiaren Produkzio-Zentrua.
3. Hau dena aurrera eraman ahal izateko pertsonak ordaintzea.

Gurekiko, hori litzateke euskal antzerkia sendotu eta bizkortzeko oinarri tinkoa, eta, horrela, "Euskal Aztatzerki Taldeen Biltzarrea" k egoki beteko luke zerbitzu-funtzioa. Uste dugu, hau egitea borondate-arazoa dela, zeren Jaurlaritzak, Diputazioek eta Udaletxeek bai bait dute horretarako ahalmenik.

Eskaera hauetatik at, garaia heldu da, euskal antzerkia aurrera bultzatu nahi dugun guztion artean (honetaz zerbait hitz eginak gaude Jaurlaritzarekin), sailari dagokion azterketa sakon bat egiteko. Gaiak izan litezke: taldeak, obrak, idazleak, antzokiak, zirkuituak, ikusle-entzulegoa, komunikabideak, kritikoak, formazioa (eskola-tailerrak), kanpokoan ezagupidea... Honen ondoren, plangintza etorriko litzateke, eta laguntza eske nora jo behar den ikustea, Euskal Herrian gaur ditugun hiru aginte-guneetan.

Bukatzeko, gure helburua euskal kulturaren antzerkiak bere eremua ondo betetzea delarik, euskalduntze-prozesua bultzatzen ari diren erakunde, talde eta hainbat herri-mugimendurekin harremanetan eta elkar-lanean jarraitu behar dugu. Horretarako, indar hauek koordinatu eta bizkortzeko jaino zen eta horretan saiatzen den EKB erakundearen sartuak gaude.

M. I.

Elkarrizketa

Patri Urkizu: Orain, beraz, bai Iparraldeko berriak, bai "Antzerki" Zerbitzuaren alde on eta txarrak, akats eta asmoak aurkeztu ondoren, eta baita Euskal Antzerki Taldeen Biltzarrearen ere, mahaiko edonork xehetasunen bat argitu nahi badu edo entzulegoaren artean norbaitek argitasunik nahiko balu, oraintxe du une egokia.

Jendartetik (Jose Mari, "Intxixu"koa): Nahikoa harrিতuta gelditu naiz bi euskal talde bakarrik daudela esan duenean Eugeniok. Zenbat talde dauden ez dakit, baina bi baino gehiago badaudela, hori seguru dakit. Inexistente aurkitu dut nere burua. Pentsatzen dut, markatu egin beharko dela talde profesionalak direla horiek. Hori esatean, nik ez dakit zer egin nahi den: errealitatea baztertu? Ezin dezakegu hitz egin profesionalaz bakarrik, euskal taldeen artean gehienak amateurrek bait dira. Euskal teatroak lehen eta orain amateurekin funtzionatzen du. Baina amateurrek kontutan hartzen ez badira, nola esan daiteke euskal teatroa lagundu nahi dela? Zer gertatuko litzateke euskal talde bat edo bi existituko ez

balira? Ez al legoke orduan euskal teatrorik? Euskal teatroa bada-go, EATB ere hor dago, ez talde bat edo bi, eta, gainera, funtzio-natzen duten taldeak dira.

Beste puntu bat, antzezlariena. Antzezlari berriak aipatzean, "Antzerti" k sortuak bakarrik hartzen ditu aintzat Eugeniok. Baina, egia esan, euskal antzezlariarik gehienak talde amateur horietan daude. Hauek sortu dituzte gehienak, eta ez "Antzerti" k. Hori bai, diruz lagundu "Antzerti" k sortutakoei bakarrik laguntzen zaie, kalitate "europar" hori lor dezaten.

Eugenio Arozena: Barka, nik ez diot horri erantzungo. Martin Idiakezek erantzuna dio jadanik, adierazi bait du nola gauden etengabe harremanetan EATBrekin. Eusko Jaurlaritzak badaki talde horiek existitzen direla. Harritzekoa da galdera hori EATBko partaide batengandik etortzea. Hori bat.

Bigarren, esan behar dut talde profesionaletara mugatu izan naizela, ez besterik. "Antzerti" k zera bakarrik esaten du: 1981ean euskara zekiten zortzi antzezlari profesional zebiltzala. Eta 1985ean batezbeste 25 antzezlari dabilzala taldeetan, 25 profesional eta euskaldun. "Antzerti" tik ateratzen direnak aparte dira, beste 20 bat.

Honela, Eusko Jaurlaritzaren politikari esker, desegin egin da antzezlarien artean zegoen desoreka. Gaur 45 bat antzezlari euskaldun daude, edozein erdal profesionalekin konparatzeko moduan. Eta hau, hein on batean, "Antzerti" tik ateratako antzezlariari esker da.

Jendartetik (Jose Mari): Hitz ustelak dira, "Antzerti" EATBrekin harremanetan dagoela esatea, talde horiek ez bait dira inon agertzen zifra ofizialetan, ez estatistiketan.

Beste gauza bat: EATBrekin harremanak baditu, bai; baina subentzioa justu-justu EATBk berak funtziona dezan da, ez euskal taldeek funtziona dezaten.

Patri Urkizu: Martin Idiakezek esan du, bere eskaeren artean dagoela plangintza askoz orokorrago bat, laguntzak gehitu beharra.

Ni honekin konforme nengoke. Baina uste oker bat zuzendu nahi nuke: laguntzak ez zaizkie "Antzerti" tik atera direnei bakarrik ematen. Kalifikazio-Batzorde batean egona naiz, eta badakit diruak nola banatu diren: iaz 24 milioi banatu baziren, ez ziren

“Antzerti”tik ateratakoentzat bakarrik izan; beste askori ere eman zitzaien.

Martin Idiakez: Nik garbi laga nahi nuke, zaila gertatzen dela erakundeekin era honetan jarraitzea. Eta guri bezala, beste sail batzuri.

Laguntza-kontuan, egin behar dena da, taldeen beharrak entzun lehenengo eta gero erabaki zenbat milioi behar diren laguntzarako. Gerta daiteke guk teatroari garrantzi handia ematea, baina dirua banatu behar dutenek garrantzi horren kontzientziarik ez izatea. Dena den, laguntzak eman aurretik, taldeei galdetu egin beharko litzaieke zer presupostu, zer behar dituzten.

Mikel Antza: Eugeniok esandako gauza askok harritu eta larritu naute, baina bat aipatuko dut. “Antzerti”k muntaiak egin dituela, hutsuneak betetzeko eta ez inori konpetentzia egiteko, esan du.

Oso larria iruditzen zait, hasteko, “Antzerti”k egin dituen muntaia guztiak hemengo taldeek ez dituzten errekurso ekonomikoekin eginak izatea. Hori konpetentzia egitea ez bada, zer da?

Hutsuneak betetzeaz, nik uste dut Euskal Herrian egiten den antzerkian hutsune asko dagoela, pilo bat: ez bakarrik antzerki grekoa, baizik eta Schakespeare, Brecht, Txekov, eta pilo bat. Eta, horien artean, euskal autoreak antzetztea. Hain zuzen ere, horixe da orain arte “Antzerti”k egin ez duena. Oso inportantea izango da Euripideren obra egitea (pare bat aldiz), edo Goldoni-renak, edo Strindberg-enak; baina “Antzerti”k bete ez duena da hutsunetik garrantzitsuena, hau da: Euskal Herriko autoreak antzetztea.

Eugenio Arozena: Hasteko, lehen Mikelek aipatu dituen zifra zoragarri batzu nik ez ditut ikusi; hau da, *Herio-Dantza* antolatzeke hamabost milioi genituela. Zoritxarrez, sei milioi bakarrik dira; eta esan beharra dago, sei milioi edozein talde profesionalak eskatzen dituela.

Bigarren, ez goazela taldeei konpetentzia egitera esatean, esan nahi dut, izan ohi direla emankizunetan espazio batzu, taldeek betetzen dituztenak; eta gu ez goazela espazio horiek kentzera. Eta diruarena: muntaia horietan erabili ohi den dirua ez da antzerki-taldeei laguntzeko dirutzatik kendua. Bi gauzok ez lirateke nahasi behar. Toki guztietan, mundu osoan, bai sozialistetan eta ez hain sozialistetan, bai komunistetan eta ez direnetan, Gobernuak bere muntaia propio batzu izaten ditu beti, talde pribatuek bere medio propioekin egin ezin dutena eman ahal izateko. Nik behintzat ho-

nela ikusi dut alde guztietan. Honek ez du esan nahi beste biderik ez dagoenik. Arrazoi du, adibidez, euskal obrarik ez dugula jarri esatean. Egia da.

Patri Urkizu: Bai, egia da, euskal idazlerik ez dutela behar bezala antzokiratu. Baina, bestalde, mahaikide dudana D. Landart baten obrak maiztxo eman izan dira.

Nere ustetan, honetan dago arazo osoa: nola antolatzen, nola egituratzen den euskal antzerkia. Badira sari batzu, Eusko Jaurlaritzak eta beste erakundeek antolatuak, euskal idazleak promozionatzeko. Adibidez, "Barrutia saria" dago urtero, EATBk badu "Monzon saria", Euskaltzaindiak "Altzaga saria", eta Santurtziko Kontzejuak badu beste bat, eta Ondarroakoak ere bai. Beraz, badira bide batzu idazleak ateratzeko. Bada gero beste arazo bat: lan horiek nola antzokiratu, zeinen laguntzaz? Laguntza bat beharko lukete bai idazleek eta bai antzezlariek, euskal obrak behar bezala, duintasunez, antzokiratzeko. Hutsune bat ikusten da hor.

Bestetik, *Herio-Dantza*-n diru asko xahutu dela eta beste zenbait muntaiatan askoz ere gutxiago, aipatu da hemen. Hor ere badago herri guztietan egiten den politika. Katalunian, adibidez, Flotats-ek egin duen *Cyrano de Bergerac* delakoak 30 milioiko presupostua izan du. Hori ezin har dezakegu, noski, eredutzat. Baina badago arazo bat hemen. Mikel Antzak kalitatea erlatibo dela esan du hasieran; nik esango nuke, euskal antzerkiak bete behar dituen funtzio denak (ikuslegoa bereganatu, etab.) bete ahal izateko, duintasun handiko obrak presentatu behar dituela, ikuslegoa atseginez edukitzeak eta ez ihes eragitekoak.

Bada hor politika-arazo bat. Euskal antzerki-talde guztiek diru gehiago nahi dute. Eusko Jaurlaritzak badu bere programazioa, dirudienez, 1989-1990 arterainokoa. Orain egiten den politikarekin bat ez badator, izango du jendeak aukerarik, hauteskondeak datozenean, kultur politika hobea eta euskal antzerkia altxatzeko eredu hobea presentatzen dituzten taldeak aurrera ateratzeko.

Mikel Antza: Patri Urkizu moderatzaile bezala ari da... Eskatuko nioke, modera dadila bere moderatze-lan honetan, desmoderatuen bera bait da.

Askok poztu nau Kataluniako adibidea aipatzeak, hainbeste milioirekin, etab. Baina zuk ongi dakizu, Kataluniako egoera oso desberdina dela, katalanez egiten den antzerkiaren egoera oso desberdina dela. Beraz, ondo esan duzun bezala, ez dezagun hona ekar horrelako zifrarik.

Eugeniori esango nioke baietz, talde askok eskatzen dituztela sei milioi, baina talde guztiek ez dituztela sei milioi erabiltzen. Beste taldeek ezin badute, "Antzerti" k hartzen du bere gain bete-behar hori. Nik galdetzen dudana da, ea zergatik ez zaien ematen beste taldeei lan hori egiteko aukera. Hain zuzen ere, lan honetan-txe ari direnean.

Martin Idiakez: Presupostu-kontuan jarraituko dut nik. Ez zaigu egokia iruditzen, sail baten beharrak ezagutu gabe egitea presupostua. Eta sail honetako beharrak ondo ezagutzeko, sail honetako jendearekin hitz egin behar da. Hori ez da egiten. Eugeniori horixe galdetu nahi nioke: ez al dago formula hori aldatzerik, planak behetik gora egiterik?

Beste galdera bat ere egingo nioke: eskolak indartzea, tailer munizipalak indartzea, etab. oso interesantea da. Guk esperientzia txarra eduki genuen. Gogoan dut Elgoibarren bazeudela lokalak, eta Udaletxeko zenbait teatrozalek tailer edo eskola bat egin nahi izan zutela hor. Erakunde batzuk ere hartu zuten parte. Baina momentu batean isildu ziren, eta kitto. Ondarroan ere antzeko zerbait gertatu zen. Puntu hori gehixeago argitzeko eskatuko nioke, oso interesgarritzat jotzen bait dugu bide hori.

Eugenio Arozena: Saiatuko naiz erantzuten, Mikel Antzarenetik hasita.

Taldeek diru-kopuru hori eskatzen dutela esatean, esan nahi dut, talde horiek egindako txostenetan hori gatatzen dutela ager-tzen dela. Eta nik ez daukat zertan ez sinestu bere idazkietan esaten dutena. Gainera, orain arte Eusko Jaurlaritzak ez du muntaia lagundu. Hemendik aurrera bai.

Bestetik, zergatik ez dugun ematen euskal teatroa, eta. Beti neu erantzuten ez ibiltzearren, galdetu nahi nuke, ea badakiten teatro-emanaldiko zenbat inbertitzen duen Eusko Jaurlaritzak Komunitate Autonomoaren barruan. Gero erantzuteko uzten dut galdera.

Elgoibarko tailerra aipatu du Martinek. Badakien bezala, neu ibili nintzen hori aurrera ateratzen. Gero, beste erakunde batzuta-ra pasa zen, aldakuntza politikoa izan zen Udalaren barruan, eta arazoa isilik gelditu zen. Eta ni neu bultzatzaile bat izanik eta "Antzerti" ra etortzean, hor gelditu zen, gure beste programa gelditu zen bezala. Guk Eusko Jaurlaritzatik bultzatzen genuen taillerra Deba Beheko Komunitateak egina zen: Elgoibar, Eibar, Plazentzia, Deba eta Mutriku. Eta ni egon nintzen garaian behintzat,

ezin ziren moldatu beren artean. Gasteiz, Bilbo eta Donostiako tailerra bezala antolatatu nahi genuen bat Deba Garaian.

Gure aldetik, Udal-tailer horiek, daudenak eta sortuko direnak, bultzatzera goaz.

Nik ere behetik gora egina nahi nuke plangintza, baina Euskal Herriko egitura politikoa egina dagoen eran, goitik behera egin behar dela ematen du. Behetik gora informazioa nola joan ohi den jakin nahi izanez gero, esan dezaket, eskatzen digutenean ematen diegula. Askotan ez dute guk nahi adina diru ematen; baina pentsatzekoa da beren arrazoiak izango dituztela, Parlamentuan diru mugatu honen banaketak egiteko garaian.

Eta gustatuko litzaidake orain, ezker-eskuineko batzuk erantzutea lehengo galderari: alegia, euskal teatroan zenbat inbertitzen duen Gobernuak emanaldiko.

Mikel Antza: Guk erantzun behar al diogu honi? Gobernuak jakingo du hori, ezta?

Eugenio Arozena: Bai, nik badakit, noski. Baina hainbeste kritika egin denez...

Zehatz-zehatz ez bada ere, iaz emanaldiko 36.000 pta. sartuko zituen Eusko Jaurlaritzak teatroan. Aparte, Aldundiek eta Udalek ematen dutena. Pentsatzen dut, ez dela aski gure beharretarako, baina diru-kopuru polita da.

Mikel Antza: Ez nuen datu horren berririk, eta gustatuko litzaidake zehaztasunez jakitea. Baina nik galdetuko nizuke, ea zuk bada-kizun antzerki-taldeek zenbat diru jartzen duten emanaldiko.

Eugenio Arozena: Ehunetik laurogei subentzionaturik daude, emanaldiko, talderik gehienak.

Martin Idiakenez: Deba Ibarreko projektuaz zerbait esan nahi nuke. Erakundeek, Diputazioa zen orduan, ez zuten hitz egin nahi ere honetaz. Geroztik Jaurlaritzak ere ez dio heldu gaiari. Aukera on bat galdu zela uste dut, beraz. Bestalde, gu arazo honekin ibili ginen garaian behintzat, ez zen inongo iskanbilarik izan Udalen artean.

Presupostuak direla eta, beti ibiliko gara orain hemen gabiltzan bezala, presupostuak orain bezala egiten badira: norbaitek ezagutzen ditu datuak, besteok ez; diru gutxi dela iruditzen zaigu guri,

nahikoa dela uste du norbaitek. Beti bueltaka ibiliko gara, iskanbilan.

Jendartetik (Jose Mari): Euskal antzerki-taldeek zenbat diru jarzen duten galderari buruz, esan behar dut, Eugeniok badakiela hori: beren poltsikoan daukatena, eta beren lanetik ateratzen dutena. Eta subentzio famatu hori, nik ez dut inondik inora ikusi.

Eugenio Arozena: Nik ez dut arazoa pertsonalizatu nahi, baina ez dut uste 1984ean subentziorik eskatu zenutenik.

Eta eskerrik asko, zeren eta ondo bait dakizu kredito pertsonalekin zenbat muntaia egin ditugun elkarrekin. Zurekin eta atzean duzunarekin.

Jendartetik (Marian, "Maskarada"koa): Bai, baina orain dela bost urte, orain dela bi urte amateur bezala, eta orain gauza bera profesional bezala. Eta, hori, gainera, bi euskal talde profesional bakarririk gaudela Euskal Herri osoan.

Eugenio Arozena: Eskatua duzue dirua. Eta Patrik esan duen bezala, mahai bat dago hor erabakiak hartzeko. Ez ditut nik hartzen. Baina berdin dio. Jabetzen naiz alde honetaz. Nolanahi ere, pozgarritzat jotzen dut nik hori. Munduan toki bat bakarra ezagutzen dut nik, non teatro-mundua orekatua den: Finlandia. Zergatik? Langabezian ez omen dago antzezlaririk han. Eta hala eta guztiz ere, han ere protestak dira. Bizigarria da hori. Ez litzateke gauza atsegina izango teatro-taldeak Gobernuarekin ados etortzea.

Jendartetik (Marian): Galdera bat: duela bost urte euskarazko bi talde profesional baldin bazeuden, eta orain berdin jarraitzen badugu, hor zerbait falta da: instituzioen aldetik, "Antzerti"tik ateratzen diren aktore euskaldunen aldetik, edo... Edo zerbait dago sobran. Zerk giten du huts?

Patri Urkizu: Badira batzu, bi hizkuntzetan ematen dituztenak ere.

Eugenio Arozena: Ez du ezerk failatzen, arrazoi bategatik. "Antzerti"tik edo "Antzerti" ingurutik atera diren antzezleriak modalitate berri bat sortzen ari dira gaur Euskal Herrian: antzezleriaren halako saio bat ikusiz, gustokoa hartzen dute taldeek. Eta badakit badirela zenbait proiektu, antzezleri horiek aurkeztuak. "Maskarada"k berak hiruzpalau antzezleri izango ditu fijo, eta, horiek gain, kasu bakoitzean behar dituenak hartuko ditu obra baterako kontratuarekin. Mugimendu berri bat sortzen hasia da, Estatuko

beste zenbait tokitan ematen ari den bezala. Mugimendu beharrezkoa, nire ustez.

Jendartetik (Marian): "Maskarada" k hori egiten badu, arrazoi oso konkretuengatik da: Herri honetan ditugun laguntzekin ezin dugu plantilan hamar aktore eduki.

Eta datorren muntaiarako, adibidez, kreditu pertsonala eskatu behar dugu, eta kotxeak eta etxebizitzak enpeinatu, gero beste bi edo hiru kontratatu hartu ahal izateko.

Eugenio Arozena: Beste talde guztiek ere (Madrilen, Barcelonan, etab.) arrazoi beragatik egiten dute hori, zeren eta azpiegitura (zazpi furgoneta, eman dezagun) ezin bait da mantendu. Esaten badidazu teatroak ehunetik ehun subentzionatua behar duela, zurekin nago.

Jendartetik (Marian): Ehunetik ehun ez. Baina esaniezadazu zenbat laguntzen den, estatistiken arabera. Emanaldien % 80 laguntzen dela esaten badidazu, estatistikak berrikusi behar direla erantzungo dut.

Patri Urkizu: Hemen aipatu da, "Antzerti" k egin duena, zera izan dela: egina zegoena botatzea, "zankadila" jartzea... Bestalde, esan da antzekizun bakoitzari 36.000 pta. eman izan zaiola. Katalunia, Espainia eta Finlandia ere aipatu dira. Eta Iparraldean, nola funtzionatzen du teatroak? Subentzio-arazoa nola dago Iparraldean?

Daniel Landart: Hemen bezala. Marianek aipatu duen horretan, profesionalak berdin egiten dute Baionan eta Frantzia guztian ere: talde bakoitzean bi edo hiru dira (zuzendaria, idazkaria, kontablea) eta gero antzerki arau hartzen dute jendea. Profesional bat, izan ere, hona dateke honelako antzerkirako, baina ez beste halakorako.

Jendartetik (Marian): Baina Euskal Herrian ez gara hamar edo hamabost, baizik bi bakarrik. Eta ezin gara bizi. Egia da hogeitamar talde profesionalak ez dutela bizitzerik, baina bi bakarrik gara.

Martin Idiakenez: Nik ez dakit zergatik egin duen Patrik aldaketa hori. Zeren hemen egoera erabat desberdina bait da: hemen Jaurlaritza bat badago, lagunduko duela esaten duena, hainbeste milioi emango dituela, eta Iparraldean ez dago horrelakorik. Galdera nondik doan jakin nahi nuke, harrigarria gertatu bait zait aldaketa.

Daniel Landart: Erran behar da, Iparraldean ez dela talde profesionalik.

Patri Urkizu: Azpeitiko topaketetan baziren batzu bere burua profesionaltzat jotzen zutenak; etorri ziren Iparraldeko afizionatu-talde horiek eta, epaimahaiaren ustez kalitate hobea eskaini zutenez, haiei eman zitzaien saria.

Mikel Antza: Puntualizazio txiki bat: epaimahai *haren* ustez.

Jendartetik (Jose Mari): Diru-laguntzaren arazora nator atzera. Egia esan, guk ez dugu subentziorik eskatu. Ez eskatzea erabaki genuen, bagenekielako ez genuela lortuko. L. M. Bandres-ek esan-berria du, muntaiak subentzionatuko direla; talde profesionalen muntaiak, noski. Amateurra izaki, nola joango da "Intxixu" subentzio bila? Euskal teatroak, zoritxarrez, honela funtzionatzen du gaur egun, norberaren diruarekin. Eta ez aipa neri subentzio eta horrelakorik.

Eugenio Arozena: Eskertzen dizut esandakoa, ez dezan inork pentsa, hainbeste urtetan "Intxixu"ko zuzendari izan ondoren, "Antzerti"tik "Intxixu"ri diru asko ematen diodanik. Garbi gelditzen da orain, ez dizuedala deus laguntzen.

Nolanahi ere, M. Idiakezek gauza interesgarri bat esan du: halako topaketa bat, teatro profesionalaren eta amateurraren artean. Nik uste nuen, M. Antzak alde honetatik astinduko zuela. Uste dut, inportantea dela bakoitzak gizartearen aurrean dituen funtzioak aztertzea: talde amateur baten eta talde profesional baten funtzioa gizartearen baitan, eta gehiago euskal gizarte batean. EATBk hori egiten badu, mesede handia egingo dio Euskal Herriari, ez Eusko Jaurlaritzari.

Jendartetik (Jose Mari): Baina nola bete dezake funtzio hori, euskal antzerkia mantendu ezin badu? Euskal antzerki-taldeak mantentzea Administrazioari dagokio, ez EATBri.

Eugenio Arozena: Bi gauza esango nituzke. Bat, teatro amateurra bizitzea ala hiltzea, ez da diru-kontua. Exenplu bezala: Iparraldean iaz askoz ere mugimendu handiagoa zen Hegoaldean baino. Eta Iparraldean lau edo bost bider diru gutxiago hartu dute. Bi, Martinek esaten zuena arrazoizkoa da; alegia, behetik gora abiatuz egitea presupostuak. Oso liluragarria litzateke, eginez gero. Baina Biltzarreari laguntza ematen zaio. Ez behar adina, noski, beste inori ematen ez zaion bezala. Diru-banaketa hori modu orekatuan egiten saiatzen gara. Badakit ez dugula beti asmatuko. Diru gutxi dago, egon ere. Baina dirua eman, ematen da. Orain bertan ere harremanetan gaude.

Mikel Antza: Esan duzu, amateur-taldeak bizitzea ala hiltzea ez dela diru-kontua. Eta ziur ezetz. Iparraldean Hegoaldean baino mugimendu handiagoa egon dela ere esan duzu. Esan beharko litzateke Iparraldean ere egoera hori aldatu egin dela azken aldian. Egoera hori aldarazi duten datu konkretu batzu egon dira: heziketa, Galarrotsen ospaketa eta beste.

Eta bukatzeko: euskal antzerkia superbizi egingo da, dirua eduki zein ez; baina diruarekin aurrera joko du, eta hori da gaur egun nekez egiten duena.

Patri Urkizu: Ez dut igarletzan ibili nahi, euskal teatroak aurrera egingo duen ala ez, profesionala izango den ala ez, Zerbitzu bat edukiko duen ala ez. Nik uste dut, euskal antzerkiak Euskal Herriaren parte bezala beharko duela herri-mugimenduaren barruan funtzio batzu bete beharko dituela eta batez ere herri-projektu batean, egitasmo batean eta bereziki euskara geureganatzeko eta euskara zabaltzeko bide batean. Hori alde batetik.

Eta bestetik, Eusko Jaurlaritzak egiten duenaren eta ez duenaren dialektikan sartuz, Administrazioak presupostuak gehitzearen alde egongo nintzateke noski, eta taldeei entzunez, dudarik gabe. Honetarako, talde politikoek beren kultur proiektuak eta egitasmoak aurkezten dituztenean, hori dute mementu egokia alternatibak aurkezteko.

Gero, barne-kritika bat egin beharko litzateke, Eusko Jaurlaritzak bere dirua behar bezala eta egoki bana dezan.

Martin Idiakez: Eugenioren galdera bat: antzerkia eskolara eraman nahian, monitoreekin eta kanpaina bat egitea aipatu genuen lehen. Honetaz zer dagoen galdetu nahi nioke.

Eugenio Arozena: "Antzerki" Zerbitzu bezala, ez dago deus. Badi-rudi eskubide horiek Aldundietara pasatzen direla. Eta, bestalde, eskola barruko mugimendua Hezkuntza Sailak eramaten du.

Jendartetik: Zertarako bidaltzen duzue eskoletara *Antzerki* aldizkaria? Nire eskolan, kasurako, bazterturik gelditzen da.

Eugenio Arozena: Harrigarria da zure galdera. Nik uste, eskola gehienetan ematen da literatura dramatikoa. Zuenean ematen ez bada, zuen errua da. Orain ez da OHOrak bidaltzen *Antzerki*. BBB eta UBIRA bidaltzen dugu, horietan irakurri behar bait dute literatura dramatikoa; baina gaur, zoritxarrez, ez dute irakurtzen. Eta pena hartzen dut zuk hori esatean.

Jendartetik: Oraindik ez dakit zenbateko laguntza ematen diezuen talde afizionatuei.

Eugenio Arozena: Euskarazko taldeei, batezbeste, bost milioi eman zitzaizkien iaz; Biltzarreari, noski.

Lehen esan bezala, Biltzarreari, EATBri, laguntzen jarraituko dugu aurrerantzean ere. EATBk bere politika propioa du bere taldeekin. Biltzarreari emango diogu guk dirua; hori izango da taldeei dirua emateko kanala.

Patri Urkizu: Ondorio edo konklusio bezala, hemengoak ikusi ondoren, eskaera bat egingo nuke. Behin batean, ba omen ziren herri batean ez dakit zenbat antzerkizale, hemen bildurik gaude-nak baino gehiago; eta agintean zeudenak konturatu omen ziren oso garrantzitsua zela herria hezitzea eta hari plazer ematea eta herri-ohiturak behar bezalakoak izan zitezen saiatzeari; eta hori nola egin pentsatzen hasi ziren, kontutan izanik, hizkuntza bera zutela Ipar eta Hegoaldekoek eta, gainera, Ipar-Hegoaldeetako loturak areagotzeko antzerkia zela biderik egokiena... Agintari horiei eskatuko nieke, helburu hori ez ahanzteko, eta gehitzeko hemen egin diren eskakizunak, batez ere taldeetatik egin direnak.

Mikel Antza: Epilogo bat jarriko nioke ipuin horri. Zuk esan duzun bezala, herri batean antzezleri edo antzerkizale asko zegoen eta agintariak erabaki zuten antzerkia egitea. Nik esango nuke, herri horretan antzezleri asko zegoela, eta antzerkia egiten zutela; baina orduan agintariak erabaki zutela zer antzerki komeni zitzaizen herritarrei.

(Transkribatzailea: J. M. Torrealdai)

MESA REDONDA: EL TEATRO VASCO HOY
TABLE RONDE: LE THEATRE BASQUE AUJOURD'HUI

El ciclo se cierra con una mesa redonda sobre los problemas actuales del teatro vasco.

Bajo la dirección de Patri Urkizu, la mesa redonda se desarrolla en dos tiempos: en primer lugar, los ponentes dan lectura a su ponencia; seguidamente se procede al turno de intervenciones de la sala.

Daniel Landart diserta sobre los últimos veinte años del teatro en Iparralde y de modo especial sobre su propio quehacer cultural a través de la obra teatral.

Mikel Antza se centra prácticamente en la denuncia de la política teatral del Servicio del Gobierno Vasco, Antzerti, que en nombre del profesionalismo y de la calidad ha ignorado la existencia y aportación de los grupos.

Eugenio Arozena, en su calidad de Director de Antzerti, explica y explicita la política teatral del Gobierno Vasco, señalando el camino recorrido y los logros conseguidos.

Martín Idiákez, director de EATB, explica la filosofía, estructura y organización de esta Asociación que acoge a la mayoría de los grupos teatrales amateurs.

Tras la exposición de las ponencias se procede al diálogo que gira prácticamente en torno a la política cultural y de subvenciones del Gobierno Vasco.

Ce tour d'horizon sur le théâtre basque s'achève avec une table ronde sur les problèmes actuels du théâtre basque.

Sous la direction de Patri Urkizu, celle-ci se déroule en deux temps: tout d'abord, les invités donnent lecture de leur exposé; puis, vient le tour des interventions des personnes se trouvant dans la salle.

Daniel Landart disserte sur les dernières vingt années du théâtre en Iparralde et plus particulièrement sur son propre travail culturel dans l'oeuvre théâtrale.

L'exposé de Mikel Antza est pratiquement centré sur la dénonciation de la politique théâtrale du Service du Gouvernement Basque, Antzerti, qui au nom du professionalisme et de la qualité a ignoré l'existence et l'apport des groupes.

Eugenio Arozena, en tant que Directeur de Antzerti, explique et explicite la politique théâtrale du Gouvernement Basque, en signalant le chemin parcouru et les résultats obtenus.

Martin Idiákez, directeur de EATB, explique la philosophie, la structure et l'organisation de cette Association qui accueille la plupart des groupes de théâtre amateurs.

La présentation des exposés est suivie du dialogue qui tourne pratiquement autour de la politique culturelle et des subventions du Gouvernement Basque.